

ΝΕΟΣ ΕΛΛΗΝΟΜΝΗΜΩΝ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΣΥΝΤΑΣΣΟΜΕΝΟΝ ΚΑΙ ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ

ΥΠΟ

ΣΠΥΡ. Π. ΛΑΜΠΡΟΥ

2
1905

ΦΩΤΟΤΥΠΙΚΗ ΑΝΑΤΥΠΩΣΙΣ * 1969 * RÉIMPRESSION ANASTATIQUE

ΕΚΔΟΣΕΙΣ

ΒΑΣ. Ν. ΓΡΗΓΟΡΙΑΔΗΣ

ÉDITIONS

BAS. N. GRÉGORIADÈS

Ε.Υ.Δ της Κ.Υ.Π.
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

ΟΙ ΤΑΧΥΓΡΑΦΟΙ ΤΟΥ ΒΗΣΣΑΡΙΩΝΟΣ

Γνωστός εἶνε ὁ ζήλος, μετ' οὗ ὁ καρδινάλιος Βησσαρίων ἠσχολεῖτο περὶ τὴν συναγωγὴν χειρογράφων βιβλίων, καὶ ὅποσον μεγάλη ὑπῆρξεν ἢ ὑπ' αὐτοῦ καταρτισθεῖσα βιβλιοθήκη, ἣν ἐκληροδότησεν εἰς τὴν Μαρκιανὴν βιβλιοθήκην τῆς Βενετίας. Πρὸς ἀπαρτισμὸν δὲ τῆς βιβλιοθήκης ταύτης ἠγόραζε μὲν ὁ Βησσαρίων καὶ ἀρχαιότερα χειρόγραφα, ἐφρόντιζε δὲ καὶ νὰ παρασκευασθῶσι χάριν αὐτοῦ ἀντίγραφα κωδίκων ὑπὸ συγχρόνων βιβλιογράφων. Λίαν δὲ χαρακτηριστικαὶ τῆς τοιαύτης αὐτοῦ μερίμνης εἶνε δύο ἐπιστολαί, ἃς ἐκδίδω ἐνταῦθα, ἀντιγράφας ἐκ τοῦ ὑπ' ἀρ. 527 κώδικος τῆς Μαρκιανῆς, γεγραμμένου τὸν δέκατον πέμπτον αἰῶνα καὶ περιέχοντος ὅλου συγγραφέως τοῦ Βησσαρίωνος, εἰς οὗ τὴν βιβλιοθήκην ἀνήκεν. Ἐχουσι δ' αἱ ἐπιστολαὶ αὗται, οὐσαι ἀμφοτέραι ἀνεπίγραφοι ἐν τῷ κώδικι, ὡς ἐξῆς:

Α' (φ. 243⁶ κ. ε.).

[E]ἰ μὲν ἄλλο τι μᾶλλον τῶν σῶν ἦν καὶ μὴ βίβλος, ἦν ἀνάγκη τοσοῦτον χρόνον κατέχειν, οὐκ ἂν ἠύλαθούμην, εἰδώς σε ἄσμενος πάντων μοι κοινωνοῦντα τῶν σῶν. Νῦν δ' ἐκείνων σε στρεφῖν ἀναγκαζόμενος ἐπὶ πολὺ ὧν σοὶ ὁσημέραι χρῆσι, εἰκότως παραμυθεῖσθαι τὸ πρᾶγμα ὁ λόγος ἤξιωσα. Χάριτας δὲ σοὶ τῆς ἐλευθεριότητος ὁμολογῶ, ὅτι μοι καὶ τῶν ἀναγκαιοτάτων παραχωρεῖς. Τὰ περὶ φυτῶν Θεοφράστου πρῶτον μὲν παρὰ Ἰωάννου, εἶτα δὲ ἐζητήσαμεν λαβεῖν παρὰ σοῦ, τότε μὲν οἴομενοι πάλαι ἂν αὐτὸν ἀπολαβεῖν ὥσμεθα γὰρ ἐκείνῳ τὴν ἀρχὴν δοῦναι, ὕστερον δὲ τοῖς σοῖς εἶτε καὶ τοῖς ἐκείνου γράμμασι διδάχθentes εἶναι παρὰ σοί. Ἐπεὶ οὖν ἐκεῖνος τανῦν ἔλαβε, καὶ ταύτη καλῶς ἔχει. Πέμψει γὰρ ὅτε αὐτῷ βέλτιον δόξει. Ἀνδρόνικον τὸν Καλ-

ἰ ἄλλο

8-9. ταναρχὴν

10 (καὶ κατωτέρω). τανῦν

λίστου, ὃν ἄλλοτε || συνέστησας ἡμῖν, ὅτε ἐπιλαθόμενοι οὐκ ἀπεκρί- φ.244^α
 θημεν πρὸς ἐκεῖνο τὸ μέρος οὐδέν, φιλοῦμεν μὲν καὶ διὰ σέ, οὐχ ἤκι-
 στα δὲ καὶ δι' αὐτόν. Χρηστός γάρ καὶ μέτριος ἀνὴρ καὶ σπουδαῖος
 καὶ ὄλως σοὶ τε καὶ τῇ σῇ συγγενείᾳ προσήκων. Δεδιώς δὲ ταῦτα κατὰ 15
 Πλάτωνα λέγω, ὅτι ὑπὲρ ἀνθρώπου δοῦξαν ἀποφαίνομαι, οὐ φαύλου
 ζῆλου, ἀλλ' ἐυμεταθέλου, πλὴν πάνυ ὀλίγων τινῶν καὶ εἰς ὀλίγα. Τὰ
 δὲ παρὰ τῷ χρηστῷ Λαμπωνίνῳ Διονυσίου τῆς ἱστορίας ἀντίγραφα,
 καίτοι μὴ καλοῖς γράμμασι μὴδ' ὀρθῶς γεγραμμένα, βουλοίμην ἂν
 μᾶλλον ἢ ἐκ νέου αὐτὴν ὑπὸ τοῦ παρ' αὐτῷ νέου γραφῆναι. Βραδυ- 20
 νεὶ τε γὰρ καὶ ἅμα ἄλλο τι τῶν ἀναγκαίων γράψει τῷ κεκτημένῳ.
 Δεδιώς δὲ περὶ ἡμῶν τὰ φίλων ποιεῖς. Δεδίαμεν γὰρ καὶ αὐτοί, ὅπως
 δ' ἐκφευξομεθα οὐκ ἔχομεν. Ἀνάγκη ἡμᾶς ἀπαραίτητος πιέζει, ὅπερ
 ἄλλοι μὲν ἴσως οὐκ ἂν πιστεύσαιεν καὶ λόγον ἄλλως νομίσαιεν. σὺ δ'
 εἰ ἡμῶν ἤκουσας, ἐπίστευσας ἂν. Θεὸς μοι ἐστὶν ἐλπίς, ὃ ἑμαυτὸν ἐκ 25
 παιδὸς ἄγειν τε καὶ φέρειν ἢ βούλοιο ἀνέθηκα. Παραμυθεῖται δ' ἡμᾶς,
 εἴ τι καὶ παιῖζαι δεῖ, τὸ μὴ οὕτω ῥαδίως θραύεσθαι τῶν ἀγγελίων τὰ
 φαῦλα. Κύριον δὲ καὶ τὰ Πυρρώνεια ὅπως γεγράφονται σοὶ μελέτω.
 Τὰ σεσαθρωμένα ἐκεῖνα καὶ διεφθορότα τοῦ Γαληνοῦ βιβλία ἃ σοὶ κατ-
 ἔλιπον, εἰ περίεστιν ἔτι, οὐ χειρὸν φυλάξαι· εὐρήσομεν γὰρ ποτε ἴσως 30
 τὸν ἀντιγράψοντα. Εὐὲ πρᾶττοις.

B' (φ. 244^α κ. ε.).

[Ε]δεξάμην ἃ Διονυσίου τοῦ Ἀλικαρνασείως ἡμῖν Περί ὀνομάτων
 συνθέσεως ἔπεμψας· ταῦτα δὴ ἀντιγραφέντα πρὸς σέ ἀποπέμπομεν,
 καὶ προσέτι σοὶ χάριτας οἶδαμεν. Ἀξιοῦμεν || δέ, ἵνα καὶ τὰ λοιπὰ
 τοῦ βιβλίου ἡμῖν πέμψης πλὴν τῶν εἰς τε Ῥητορικὴν εἰς τε Ποιητι-
 κὴν Ἀριστοτέλους· ταῦτα γὰρ καὶ αὐτοί ἔχομεν. Παρὰ ταῦτα οὖν τὰ 5
 ἄλλα πάντα ἃ τὸ σὸν περιέχει βιβλίον κατὰ μέρη ἡμῖν πέμψον, οὐχ
 οὕτω μέντοι σφόδρα τεμαχίζων. Καὶ γὰρ δὴ εἰσι παρ' ἡμῖν ταχυγρά-
 φοι, ὧν ἕκαστος περὶ δύο τετράδια ἐκάστης ἡμέρας οἷός τε ἐστι γρά-
 φειν· ὥστε καὶ ὁ Διονύσιος ἐν δυσὶν ὅλος ἡμέραις ἐγράφη. Οὐ τάχιον

14. ἀνὴρ 19. μὴδ' 20. αὐτῶν 21 (καὶ κατωτέρω). τὸ
 ἄλλο 22. ἡμῶν | 25. ἐλπίς ἐκ τοῦ τὸ πρῶτον γραφέντος ἐλπίς
 28. πυρρώνεια γεγράφονται
 4 (καὶ κατωτέρω). ρητορικὴν 7. τεμαχίζων εἰσι 8 οἰ-
 ος τὲ 9. ὄλως

Ε. 21 Δ της Κ. Π
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

10 δὲ ἀπεπέμψαμεν διὰ τὴν τοῦ ἀσφαλῶς ἂν κομιοῦντος ἀπορίαν. Τοῦτο
 δ' αὐτὸ καὶ μεγάλης ἔσται βραδυτῆτος αἰτία, καὶ μάλιστ' ἂν οὕτω
 κατὰ μικρὰ μέρη πέμψης· ἂν δὲ περὶ δέκα ἢ καὶ πλείω ἡμῖν ἐκάστοτε
 τετράδια πέμψης, τούτων τὰ ἡμίση ἀντιγραφέντα εὐθὺς ἀποπέμψομεν,
 ληψόμενοι ἕτερα; ἃ ἕως ἂν ἀφίκωνται γραφήσονται τὰ λοιπά. Καὶ οὐ-
 15 τως οὐ πολὺς τριβῆσεται χρόνος. ἡμῶν μὲν ἀποδιδόντων τὸ μέρος,
 ἡνίκ' ἂν λάβοιμεν ἕτερον, ἡμῶν δ' ἕτερα πεμπόντων, ὅτε τὰ πρὸ αὐ-
 τῶν ἀπολάβοιτε. Γανῦν οὖν ἡμῖν τὰ εἰς ῥητορικὴν Ἀψίνου, καὶ ὅλα
 ἅμα, εἰ βούλοιο, πέμψον, εἰ δὲ μὴ, ὅσον ἂν αὐτοῦ μέρος σοι δόξοιεν·
 ὅπως δὴ ποτε γὰρ πρᾶγμα κεχαρισμένον ἡμῖν ποιήσεις καὶ ἐξ οὐ χάρις
 20 σοι παρ' ἡμῖν ἀποκείσεται. Εὖ πράττοις.

Ἐν τῇ δευτέρᾳ τῶν ἐπιστολῶν τούτων ἄξια προσοχῆς εἶνε
 ἰδίως τὰ περὶ τοῦ ἐπὶ μέρους δανεισμοῦ τῶν ἀντιγραφομένων
 βιβλίων καὶ μάλιστα τὰ περὶ ταχυγράφων λεγόμενα. Νοοῦν-
 ται δὲ ταχυγράφοι οἱ ἄλλως βιβλιογράφοι λεγόμενοι, ὧν θαυ-
 μαστὴ πάντως ἦτο ἡ ταχύτης, δυναμένων ν' ἀντιγράψωσι μέ-
 χρι δύο τετραδίων, ἤτοι τριάκοντα καὶ δύο σελίδων, καθ' ἐκά-
 στην ἐν τῇ ἱκανῶς πυκνῇ γραφῇ τοῦ δεκάτου πέμπτου αἰῶνος.